

DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-2-04>

УДК 351:330.322.01

*Кутовий Олександр Вячеславович,**аспірант**Державного податкового університету,
вулиця Університетська, 31, Ірпінь, Київська область, 08200, Україна**<https://orcid.org/0009-0009-7833-571X>*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ ТА ІНВЕСТИЦІЯМИ У РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Анотація. Дістали подальшого розвитку понятійно-категорійний апарат дослідження шляхом уточнення сутності змісту понять, а саме: «інновації» як введеного у вжиток нового або значно покращеного продукту (товару, послуги) або процесу, нового методу продажу чи нового організаційного методу у діловій практиці, організації робочих місць або у зовнішніх зв'язках; «державна інноваційно-інвестиційна політика на регіональному рівні» як складну, що динамічно розвивається, ієрархічно та просторово організовану соціально-економічну систему, що функціонує в межах кордонів певної території, на якій здійснюються економічні інноваційно-інвестиційні процеси та залежності між суб'єктами ринку з урахуванням характерних територіальних особливостей інноваційного розвитку регіонів.

Ключові слова: *інвестиції, інновації, державна політика, державна інноваційно-інвестиційна політика, регіональний рівень, управління.*

Взаємозв'язок інноваційного розвитку та інвестиційних вкладень очевидний. Інновації як основа економічного зростання реалізуються за допомогою інвестиційних проєктів. Ґрунтуючись на висновках науковців [1], а також завданнях, які вирішують соціально-економічні системи, можна констатувати, що інноваційна та інвестиційна діяльність довгий час недооцінювалася практиками. Для інновацій об'єктом інвестування мають бути не лише наукові винаходи, а й результати таких розробок, і будь-яка організаційна діяльність з використання інновацій, наприклад, у сфері нанотехнологій, будівництві підприємств у нових галузях промисловості.

Метою дослідження є обґрунтування взаємозв'язку управління інноваціями та інвестиціями у розвитку державної політики.

Як цитувати: Кутовий О. В. Взаємозв'язок управління інноваціями та інвестиціями у розвитку державної політики. *Державне будівництво*. 2023. № 2 (34). С. 42–53. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-2-04>

In cites: Kutovyi, O.V. (2023). Relationship of innovation management and investments in state policy development. *State Formation*, no. 2 (34), 42–53. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-2-04> [in Ukrainian].

© Кутовий О. В., 2023



This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

Розглянемо в хронологічному порядку наукові думки у сфері інновацій та інвестицій, на основі чого визначимо суть цих понять. У 1962 році К. Ерроу застосував до наукових досліджень термін «суспільне надбання», звернувши особливу увагу на те, що «дохід від проведення фундаментальних досліджень набагато нижчий, а суспільний дохід вищий, оскільки отримані результати поширюються у сферах реального функціонування суспільного відтворення, причому в різних галузях» [2]. Термін «інновація» відомий ще з XIX століття, але зацікавленість у сутності інноваційних процесів, їх формах та особливостях стала активно виявлятися у XX столітті. Дефініція «нововведення» досліджується вченими із двох позицій: як одиничний акт і як процес» [3]. Як зазначає дослідник І. Б. Федішин «під інновацією розуміється кінцевий результат впровадження нововведення з метою зміни об'єкта управління та отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного чи іншого ефекту» [4]. Інноваційний процес охоплює всю систему виробничих відносин, починаючи від ідеї та закінчуючи її комерційною реалізацією [5]. Трактують інноваційного розвитку як процесу властиве багатьом дослідникам. Відповідно до першої точки зору, інновація – це використання інтелектуальної праці людей, їхня здатність креативно мислити та працювати [6]. Згідно з іншою точкою зору, інновація – це процес, характеризує перетворення ідеї через практичне використання в товар, продукт з орієнтацією на економічну вигоду та підприємницький дохід [7] (рис. 1).

Наша точка зору базується на тому, що у якості ключових технологій, впровадження яких буде мати важливе значення для створення нового базису розвитку економіки, фінансових та нефінансових послуг є наступні:

1) цифрові технології обробки інформації (створення нових продуктів, апгрейд традиційних галузей, ефективність управління, Інтернет речей), у тому числі технології блокчейн (фінансові інновації, смарт-контракти, щерингова економіка);

2) 3D-друк (виробництво нових продуктів, кастомізація виробництва за збереження ефекту масштабу);

3) штучний інтелект (заміщення праці капіталом – особливо у сфері телекомунікацій, безпілотного транспорту, фінансів; машинне навчання як передумова кастомізації виробництва);

4) віртуальна реальність (виробництво нових продуктів, розширення спектра розв'язуваних завдань, особливо в секторах розваг, охорони здоров'я, освіти);

5) 5G-зв'язок (послуги зв'язку, ефективність управління, Інтернет речей, безпілотний транспорт).

За попередніми розрахунками фахівців [4], найбільш оптимістичні оцінки вкладу відповідних технологій у прискорення зростання глобального ВВП не перевищує 0,15-0,25 п.п. на рік. Мова йде, зрозуміло, лише про нижню межу кількісного виміру макроекономічних наслідків цифровізації. Їхнє уточнення – завдання подальших досліджень у міру появи нового статистичного матеріалу.

Зарубіжні оцінки також вказують на обмеженість вкладу цифрової трансформації на прискорення зростання ВВП та сукупної продуктивності факторів виробництва.

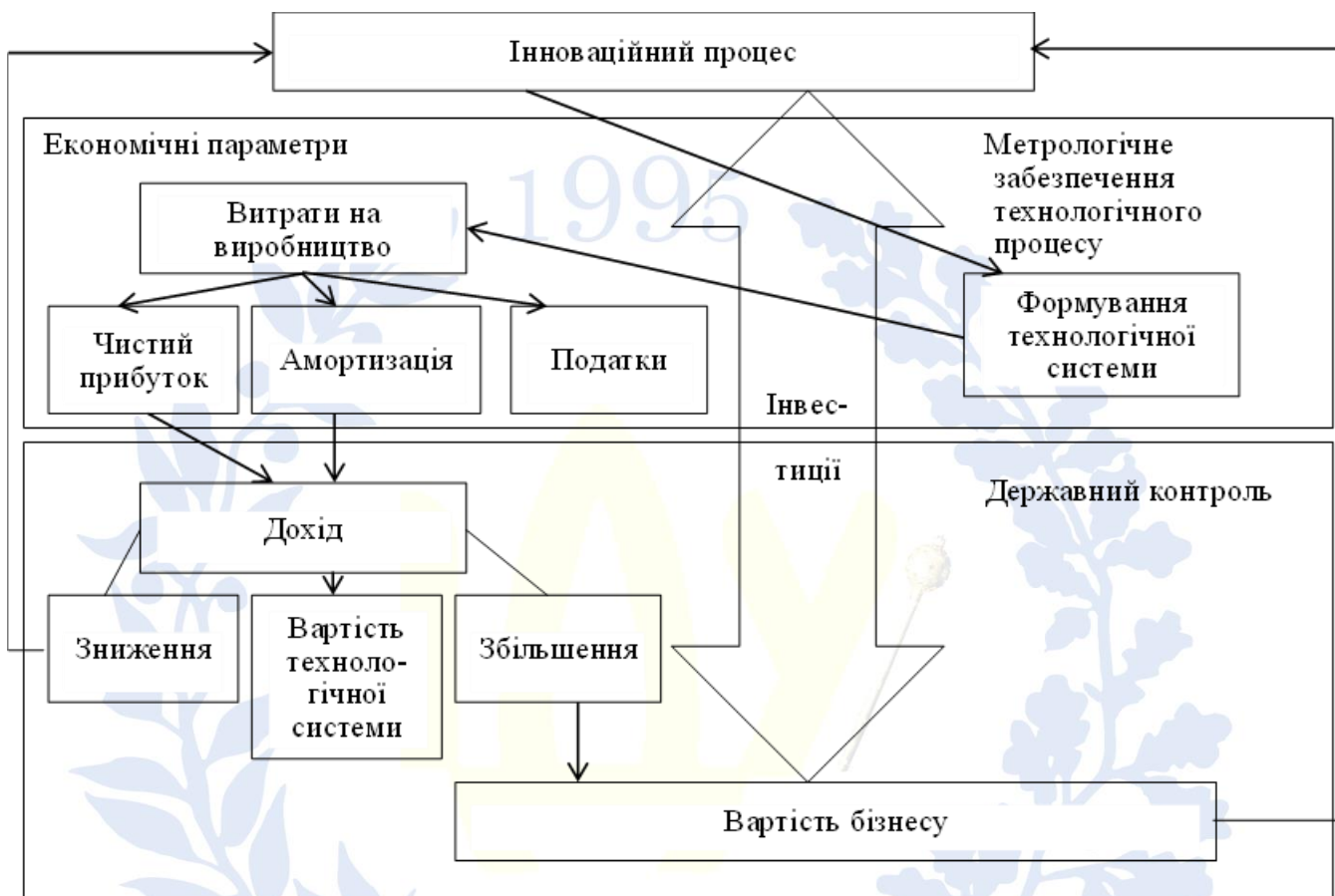


Рис. 1. Логічна модель інноваційно-інвестиційної діяльності в державній та економічній системах

Fig. 1. Logical model of innovation and investment activity in state and economic systems

Все це не дозволяє вважати цифрову економіку новим ядром моделі зростання світової економіки. Швидше за все, вона стане лише одним із факторів її формування.

Один із основоположників теорії інновацій, економіст Й. Шумпетер, розглядав сутність підприємництва як створення нових комбінацій факторів виробництва з метою отримання прибутку. Підприємництво слід розглядати як спосіб отримання прибутку. Але не можна ігнорувати спрямованість споживання. Якщо йде розрив між потребами споживання та бажанням збільшити прибутки будь-що, то зростає і рівень невизначеності результатів господарської діяльності, ризики та необхідність проводити вдосконалення. Звідси висновок, що саме ринок та орієнтований на нього бізнес сприймаються як інститути, що сприяють інноваційній діяльності [8].

Нові комбінації чинників виробництва Й. Шумпетер у 1934 році позначив як інновації і виділив п'ять типів: нову якість товару, новий спосіб застосування існуючого товару, новий спосіб виробництва, вихід на новий ринок, зміна економіки організації [8]. Наукові праці Й. Шумпетера стали основою продовження нових досліджень у сфері інновацій.

В даний час у науковій літературі дефініція «інновація» розглядається з різних ракурсів: як процес, як зміна, як результат. В рамках цього дослідження будемо дотримуватись терміну інновації як введеного у вжиток нового або значно покращеного продукту (товару, послуги) або процесу, нового методу продажу чи нового організаційного методу у діловій практиці, організації робочих місць або у зовнішніх зв'язках.

Щодо класифікації інновацій, то вона має велике значення як для успішної реалізації інноваційної діяльності, так і для розробки механізму реалізації державної інноваційно-інвестиційної політики. При побудові різних класифікаційних моделей інновацій необхідно враховувати їхню специфіку (рис. 2).

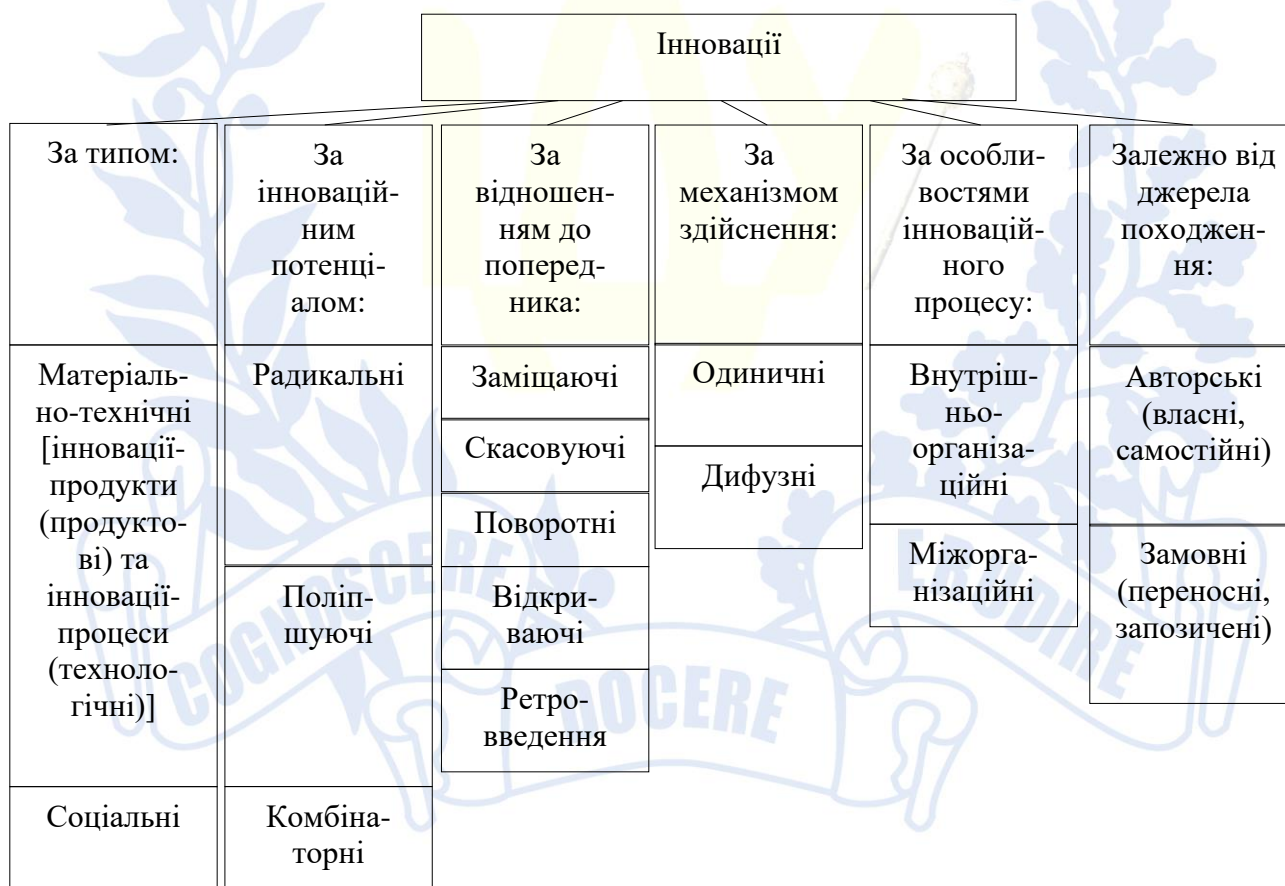


Рис. 2. Узагальнена класифікація інновацій
 Fig. 2. Generalized classification of innovations

До специфічних критеріїв обліку інноваційного процесу належать найбільш важливі критерії, що відображають сутність інновацій та впливають безпосередньо з визначення поняття "інновація".

Класифікуємо інвестиції за основними критеріями рис. 3. У найзагальнішому сенсі інвестиції можна інтерпретувати як спосіб приміщення капіталу, який має принести позитивну (або невід'ємну, у разі мети безпеки) величину доходу.



Рис. 3. Узагальнена класифікація інвестицій
Fig. 3. Generalized classification of investments

Деякі вчені точніше визначають «інвестиції як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються у об'єкти підприємницької діяльності, внаслідок яких формується прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект» [4]. Враховуючи все вищесказане, можна відзначити, що інноваційна діяльність не є одноразовою діяльністю, а є системі заходів щодо осмислення ідеї, впровадження у виробництво, масштабування технологій. Інноваційно-інвестиційна політика має бути реалізована в рамках стратегічного плану.

Внаслідок еволюції теоретичних поглядів та накопиченого практичного досвіду під інноваційно-інвестиційною діяльністю розуміються різні наукові, інноваційні, інвестиційні, організаційні, технологічні, фінансові та комерційні дії, що призводять до здійснення інновацій.

Слід зазначити, що характер інноваційно-інвестиційної державної політики на регіональному рівні визначається ступенем державного втручання в економічні процеси, у зв'язку з чим рівні розвитку регіонів відрізняються. Таке втручання проявляється через здійснення політики податкової, фінансової, кредитної, ліцензійної, цінової та ін.

Незалежно від масштабу, можна визначити інноваційно-інвестиційну діяльність на регіональному рівні з погляду наступних позицій:

1) з позиції інституційної теорії – як сфери діяльності, тобто сукупності інститутів, що забезпечують виробництво, поширення та використання нового, економічно вигідного знання;

2) з позиції мережевого підходу – як процесу, за допомогою якого виробляються сучасні технології та інноваційні бізнеси на їх основі;

3) з позиції структурно-функціонального підходу – як ієрархічно організовану просторову систему, що забезпечує максимізацію науково-технічного прогресу за дотримання регіональних системних обмежень.

Незважаючи на відмінності та акценти у визначеннях інноваційно-інвестиційної діяльності на регіональному рівні, загальним є прагнення відобразити всі етапи життєвого циклу інновації: від зародження бізнес-ідеї до комерціалізації, тобто у наявності прагнення відобразити процесний підхід у наведених визначеннях (рис. 4).

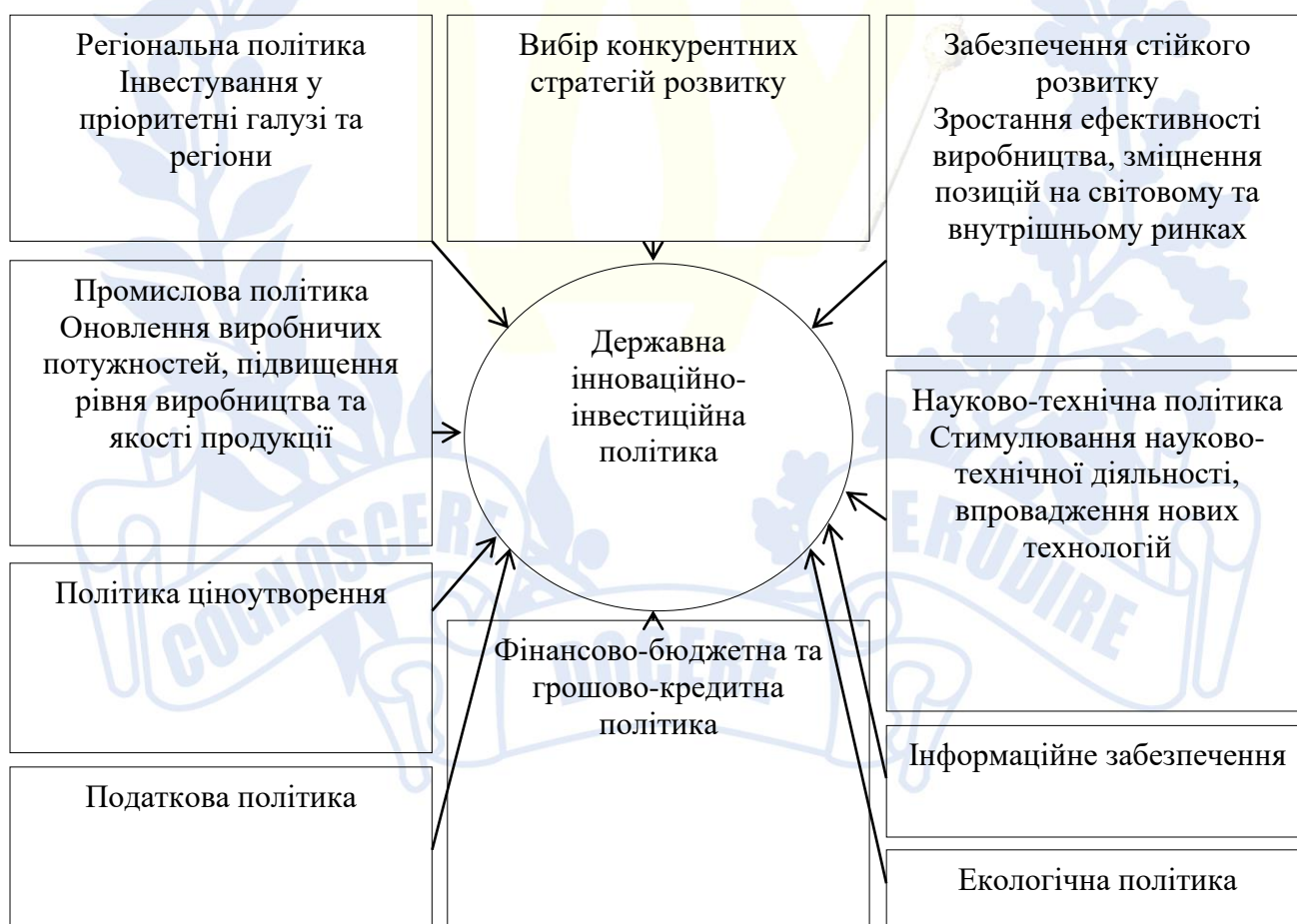


Рис. 4. Вплив елементів системи на державну інноваційно-інвестиційну політику

Fig. 4. The impact of system elements on state innovation and investment policy

За ознакою масштабу можна виділити рівні інноваційно-інвестиційних систем:

- глобальна національна інноваційно-інвестиційна система;
- національні інноваційно-інвестиційні системи;
- регіональні інноваційно-інвестиційні системи;
- галузеві чи кластерні інноваційно-інвестиційні системи;
- інноваційно-інвестиційні системи підприємства.

Поняття інноваційно-інвестиційної системи може бути розширено за допомогою особливостей мезоекономічного системного підходу.

Мезоекономічний системний підхід розглядає інноваційні системи як живі соціальні організми, що постійно змінюються під впливом нових мотивацій учасників та нових обставин.

Відповідно до теорії складних систем, інноваційно-інвестиційна система відноситься до самоорганізованих, саморегулюючих відкритих систем, які саморозвиваються. Розвиток та адаптація інноваційно-інвестиційної системи за змінних умов функціонування відбувається у процесі її експлуатації.

На основі аналізу наукових праць стає зрозуміло, що інновації поширюються у соціально-економічних системах не ізольовано, а взаємодіючи одна з одною. Більш того, розповсюджуючись, інновація надає певний вплив і на середовище, змінюючи його параметри. Така взаємодія може докорінно вплинути на характеристики інноваційно-інвестиційного процесу, особливо – на етапі комерціалізації, на якому власне і відбувається розповсюдження інновацій.

В інноваційній сфері питання взаємного впливу порушувалися у таких галузях, як побудова інноваційних систем та вибір економічної стратегії, формування портфелів інноваційно-інвестиційних проєктів, розвиток інноваційної інфраструктури науки та ін. Однак питання впливу параметрів середовища на поширення інновації, у тому числі – кількісні характеристики, що відображають суміжні інновації, залишаються недостатньо вивченими.

Вивчення процесу поширення інновації у межах інноваційно-інвестиційної економічної системи дозволить врахувати наявність та вплив інших інновацій, а також вплив змінних параметрів зовнішнього середовища на цей процес. Інакше відсутність урахування взаємного впливу на практиці може призвести не лише до втрати інвестицій в інноваційні проєкти, а й упущення сприятливих можливостей. На стадії комерціалізації облік взаємного впливу інновацій дозволить точніше побудувати траєкторію поширення інновації, визначити керуючі впливи на досягнення локальних цілей управління процесом.

Формування ефективної державної інноваційно-інвестиційної політики на регіональному рівні в умовах сучасної модернізації є одним із найважливіших напрямів розвитку.

На основі проведених когнітивних та аналітичних досліджень нами розширено мультиатрибутивне уявлення про державну інноваційно-

інвестиційну політику на регіональному рівні як складну просторову відкриту соціально-економічну систему, яка є об'єднанням трьох підсистем: сфери (об'єкта), процесу та системи (рис. 5).

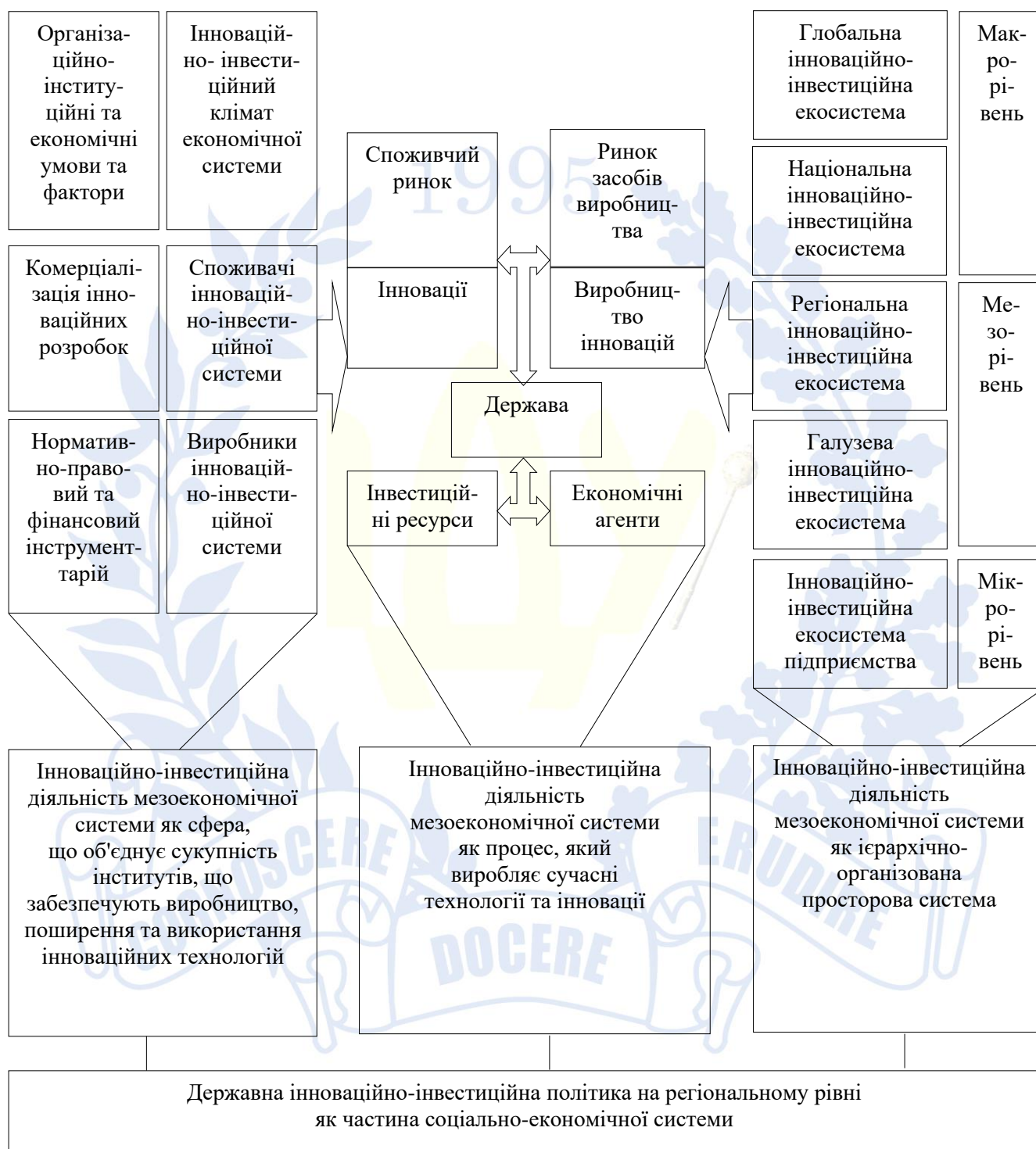


Рис. 5. Державна інноваційно-інвестиційна політика на регіональному рівні як складна просторова відкрита соціально-економічна система

Fig. 5. State innovation and investment policy at the regional level as a complex spatial open socio-economic system

Авторський підхід дозволяє трактувати державну інноваційно-інвестиційну політику на регіональному рівні як складну, що динамічно розвивається, ієрархічно та просторово організовану соціально-економічну систему, що функціонує в межах кордонів певної території, на якій здійснюються економічні інноваційно-інвестиційні процеси та залежності між суб'єктами ринку з урахуванням характерних територіальних особливостей інноваційного розвитку регіонів.

Досвід України показує, що її структура не обмежується вказаним набором елементів. Так, наприклад, держпрограми зі створення технопарків та бізнес-інкубаторів не викликали масштабного попиту на інновації, не призвели до активізації інноваційної діяльності, створені венчурні фонди є неефективними, оскільки фінансові вкладення здійснюються переважно на модернізацію застарілих підприємств, а не на стартапи.

Подібні організації активно та ефективно функціонують в розвинутих країнах, таких як США, Китай, Японія, Індія.

Таким чином, аналізуючи структуру державної інноваційно-інвестиційної політики на регіональному рівні як мультиатрибутивної соціально-економічної системи, необхідно зазначити, що суб'єкти та об'єкти мезоекономіки є складовими частинами економічної системи макrorівня. У зв'язку з цим інноваційно-інвестиційну діяльність мезоекономічної системи необхідно розглядати як частину економічної системи держави, яка заснована на засадах та закономірностях, властивих даній конкретній макроекономічній системі.

У якості проміжного результату аналізу підходів до змісту понять «інновації», «інвестиції», «державна інноваційно-інвестиційна політика» науковці базують свої висновки на тому, що провадження інноваційно-інвестиційної діяльності, по-перше, вимагає вкладення значного обсягу ресурсів або інвестицій, по-друге, існує тривалий часовий лаг між початком інвестування та отримання комерційних результатів. В даний час необхідно розглядати інноваційно-інвестиційну діяльність як один з основних факторів виробництва, що значно впливає на економічне зростання.

Необхідне державне регулювання в рамках інноваційно-інвестиційної діяльності мезоекономічних систем. Логічно, що в рамках цього дослідження необхідно застосовувати дефініцію «державна інноваційно-інвестиційна політика на регіональному рівні» для реалізації завдань, які вирішуються у цій сфері.

Використання введеної термінології виправдовується тим, що інноваційний процес завжди супроводжується певними інвестиційними вливаннями, що для системної управлінської діяльності мається на увазі як вигідне отримання в майбутньому, залежно від джерела, що генерує конкурентоспроможність. Відповідно, інноваційно-інвестиційну політику необхідно узгоджувати з поточним виробничим станом мезоекономічної системи.

Таким чином, розширене уявлення державної інноваційно-інвестиційної політики на регіональному рівні як складної соціально-економічної системи

дозволяє використовувати системний підхід до вивчення її механізму. Інноваційно-інвестиційна діяльність мезоекономічної системи входить до складу елементів економічної системи (глобальна інноваційно-інвестиційна система; національна інноваційно-інвестиційна система; регіональна інноваційно-інвестиційна системи; галузева чи кластерна інноваційно-інвестиційна система; інноваційно-інвестиційна система організації), між якими є стійкі зв'язки та відносини. Вона також є складовою ланкою соціально-економічної системи, з якою взаємодіє, має прямі та зворотні зв'язки. Інноваційно-інвестиційна діяльність мезоекономічної системи є стратегічно важливою підсистемою, що забезпечує відтворення сучасних технологій та інновацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Rothwell R. Towards the Fifth-generation Innovation Process. *International Marketing Review*. 1994. Vol. 11. № 1. С. 7–31.
2. Arrow K. J. Economic Welfare and the Allocation Resources for Invention. Princeton : Princenton University Press, 1962. 123 p.
3. Зубков Р. С. Теоретико-методичні підходи до концептуальної складової сутності дифеніції “інновація”. *Ефективна економіка*. 2014. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3683>
4. Федішин І. Б. Етимологічне походження та теоретичні засади категорії «інновація» та її класифікаційні ознаки. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2012. № 3. С. 42–47.
5. Волошин І. Визначення економічної сутності інновацій як об'єкта обліку і аналізу. *Економічний аналіз. Збірник наукових праць*. 2008. Вип. 3. С. 261–264.
6. Гик В. В. Поняття “інновація” як об'єкт бухгалтерського обліку. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2010. № 3 (53). С. 56–58.
7. Єрмолаєва В. В. Теоретичні основи дослідження інновацій. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка” Серія: Проблеми економіки та управління*. 2010. № 683. URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vnulp/Ekonomika/2010_683/53.pdf
8. Schumpeter Josef A. Business Cycles. *Theoretical, Historical and statistical Analysis of Capitalist Proces*. N. Y. Vol. 1.2. 1939. С. 84–107.

Стаття надійшла до редакції 08.11.2023 р.

Стаття рекомендована до друку 10.12.2023 р.

Kutovyi O. V.,

graduate student of the State Tax University,

31 University Street, Irpin, Kyiv region, 08200, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0009-7833-571X>

RELATIONSHIP OF INNOVATION MANAGEMENT AND INVESTMENTS IN STATE POLICY DEVELOPMENT

Annotation. The conceptual-categorical research apparatus was further developed by clarifying the essence of the concepts, namely: "innovation" as a new or significantly improved product (goods, services) or process introduced into use, a new sales method or a new organizational method in business practice, work organization places or in external

communications; "state innovation and investment policy at the regional level" as a complex, dynamically developing, hierarchically and spatially organized socio-economic system that functions within the boundaries of a certain territory, on which economic innovation and investment processes and dependencies between market entities are carried out taking into account the characteristic territorial features of the innovative development of the regions.

It has been established that the following are key technologies, the implementation of which will be important for creating a new basis for the development of the economy, financial and non-financial services: digital information processing technologies (creation of new products, upgrading of traditional industries, management efficiency, the Internet of Things), including including blockchain technology (financial innovations, smart contracts, sharing economy); 3D printing (production of new products, customization of production while maintaining the effect of scale); artificial intelligence (substitution of labor with capital – especially in the field of telecommunications, unmanned transport, finance; machine learning as a prerequisite for customization of production); virtual reality (production of new products, expansion of the spectrum of solvable tasks, especially in the sectors of entertainment, health care, education); 5G communication (communication services, management efficiency, Internet of things, unmanned transport).

It was noted that innovative activity is not a one-time activity, but is a system of measures for understanding the idea, introducing it into production, and scaling technologies. The innovation and investment policy must be implemented within the framework of the strategic plan. As a result of the evolution of theoretical views and accumulated practical experience, innovation and investment activities are understood as various scientific, innovative, investment, organizational, technological, financial and commercial actions that lead to the implementation of innovations.

It is noted that the nature of innovation and investment state policy at the regional level is determined by the degree of state intervention in economic processes, which is why the levels of regional development differ. Such interference is manifested through the implementation of tax, financial, credit, licensing, price, etc. policies.

Regardless of the scale, innovation and investment activity at the regional level is defined from the point of view of the following positions: from the standpoint of institutional theory - as a field of activity, that is, a set of institutions that ensure the production, distribution and use of new, economically beneficial knowledge; from the point of view of the network approach - as a process by which modern technologies and innovative businesses based on them are produced; from the standpoint of a structural-functional approach - as a hierarchically organized spatial system that ensures the maximization of scientific and technical progress while observing regional system limitations.

Keywords: *investments, innovations, state policy, state innovation and investment policy, regional level, management.*

REFERENCES

1. Rothwell, R. (1994). Towards the Fifth-generation Innovation Process. *International Marketing Review*, vol. 11, no. 1, 7–31.
2. Arrow, K.J. (1962). *Economic Welfare and the Allocation Resources for Invention*, Princeton University Press, Princeton, USA.
3. Zubkov, R.S. (2014). Theoretical and methodological approaches to the conceptual component of the essence of the definition "innovation". *Efektivna ekonomika*, vol. 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3683> [in Ukrainian].
4. Fedyshyn, I.B. (2012). Etymological origin and theoretical foundations of the category "innovation" and its classification features. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu*, vol. 3, 42–47. [in Ukrainian].

5. Voloshyn, I. (2008). Determination of the economic essence of innovations as an object of accounting and analysis. *Ekonomichnyy analiz. Zbirnyk naukovykh prats*, vol. 3, 261–264. [in Ukrainian].

6. Нук, V.V. (2010). The concept of "innovation" as an object of accounting. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu*, vol. 3 (53), 56–58. [in Ukrainian].

7. Ermolaeva, V.V. (2010). Theoretical foundations of innovation research. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika" Seriya: Problemy ekonomiky ta upravlinnya*, vol. 683. URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vnulp/Ekonomika/2010_683/53.pdf [in Ukrainian].

8. Schumpeter, Josef A. (1939). Business Cycles. *Theoretical, Historical and statistical Analysis of Capitalist Proces*. N. Y., vol. 1.2, 84–107.

The article was received by the editors 08.11.2023.

The article is recommended for printing 10.12.2023.

